

la festa de nadal

per
JOAQUIM GIRONELLA

Bé podem ben dir que la nit de Nadal és tota ella *diferent de les altres, ja que és dolça i amorosa i plena de melangia*. És la nit en la qual el món cristià commemora el fet més meravellós que han presenciat els homes, i és per això que el poble ha bastit al seu entorn un munt de costums i dites tradicionals, que han anat repetint-se anualment en aquesta diada.

Com que és una festa extraordinària, necessàriament ha de singularitzar-se de manera ostensible per a distingir-la de totes les altres i, per tant, és de raó que, també, a part de l'assistència als tradicionals cultes religiosos, hi figuri també en gran manera —almenys antany—, la manduca; per això comença a la vetlla i arriba amb el gran àpat tradicional de la diada de Nadal.

Per això diu el refrany:

**Per Nadal,
cada ovella a son corral,**

A Catalunya l'àpat més important del Nadal, és el *dinar d'aquesta gran diada*, mentre que en altres regions és el sopar de la vigília.

Antany, vers la una de la tarda, la gent es deixava caure a casa per asseure's a la taula cap allà a les dues i no s'asseia al voltant de la mateixa taula ningú, generalment, que no fos de la família.

El Nadal és considerat com la festa més alegre de l'any pels que la poden celebrar al recer de la família, i la més trista per als qui no en tenen o se'n troben allunyats.

Al voltant de la taula del dinar d'aquesta diada, hom procurava d'aplegar-hi els parents més pròxims i com més millor. Els qui tenien familiars que vivien a dispesa o *en la mateixa casa de l'amo, en aquest dia els convidaven*, puix resultava ingrát de tenir algun parent que hagués de menjar en casa forastera i fora de l'escalf familiar.

Les viandes que es menjaven en aquest àpat, eren generalment diferents i peculiars de cada comarca. Per les contrades de muntanya on la ramaderia tenia importància, l'àpat nadalenc es feia a base de carn d'ovella i era costum de matar un xai tendral. I així, si el refrany ens parla que per la plana era costum de matar el gall, per les contrades altes, diu referent al xai:

**Ara ve Nadal
matarem el xai.**

Amb referència a la menja tradicional del gall en aquesta diada, hom diu que la festa de Nadal antigament havia estat de dejuni, com ho eren totes les grans solemnitats que celebrava l'Església. A la gent, però, li costava d'avenir-se a no poder fer un bon àpat en dia tan solemne i de tanta alegria. Influït pel corrent popular, el Concili d'Aquisgrà celebrat l'any 817, va acordar que els capons no havien d'ésser considerats

La nit de Nadal és diferent de les altres.

com a carn i que, per tant, els fidels podien menjar-ne per Nadal, sense trencar l'abstinència. Sembla que fou arran d'aquest fet o acord, que s'introduí el costum de menjar capó, el qual, amb el rodolar del temps, s'ha convertit en el gall típic d'aquests dies.

La perèmia ens parla també del costum de menjar gall per Nadal:

**Ara ve Nadal
el temps es refresca,
matarem el gall
i torrarem la cresta.**

Quant a les postres tradicionals, les neules havien estat la dolçaina típica del Nadal, tota vegada que rarament hom en menjava en altre moment de l'any. Per això diu el refrany:

**Cada cosa pel seu temps;
per Nadal, neules...**

Les neules ja s'estilaven al segle XIII i es venien a deu diners el centenar. Sembla que possiblement eren planes i portaven signes, senyals i emblemes i, a vegades, àdhuc textos curts. Hem sentit a dir que es conserven o es

conservaven uns neulers que contenen les ensenyes d'un abat del monestir de Santes Creus, el qual governava aquella comunitat l'any 1330.

Més tard feren la seva aparició els torrons que ens vingueren de terres valencianes. El cronista sis-centista valencià, Gaspar Escolano, ja parla dels torrons de Xixona i d'Alacant i diu que eren servits en taules de prínceps i coneguts, i gustats arreu d'Europa.

A les postres era obligat de beure vi dolç, amb preferència mistela. També per aquest àpat hom encetava el vi novell i destapava la primera bóta:

**Per Sant Martí,
destapa el vi;
i per Nadal,
comença a tasta'l.**

La festa de Nadal és essencialment una festa de família, de tió, de flama d'escalf de llar. Que al redós de la llar, tots hi trobem l'alegria i que en aquesta diada siguin un fet aquelles arcangèliques paraules: "GLÒRIA A DÉU A LES ALTURES I PAU A LA TERRA ALS HOMES DE BONA VOLUNTAT".